

בחודש שבו אנו שואלים את עצמנו "מה נשתנה", אפשר לראות שבכל הנוגע להתנהלות העולמית בנושאי איכות סביבה השינויים הופכים יותר ויותר משמעותיים. פסק דין תקדימי של בית המשפט העליון בארה"ב מטיל על ה-EPA את האחריות שסרב לקחת וקובע כי עליו להסדיר את נושא פליטות גזי החממה מכלי רכב חדשים, ובפסק דין נוסף מצדד העליון בארה"ב בתביעת הארגונים הירוקים כנגד חברת אנרגיה ומחייב אותה להתקין אמצעים להפחתת פליטות מתחנות כח פחמיות ישנות (ראה עמוד 5).

שינוי מעניין נוסף שכדאי לשים לב אליו הוא דווקא שינוי בתחום התקינה החשבונאית. החל ב-2008 תעבור ישראל להשתמש בתקן החשבונאי הבינלאומי IFRS, ותקן זה יאלץ את החברות הציבוריות בשקיפות גדולה ומדויקת יותר בדוחותיהם באשר לתביעות העומדות נגדן, בהן התביעות הסביבתיות (ראה עמוד 4).

שינוי מהותי זה לכללים החשבונאיים הוא סימן נוסף למהפכה המתרחשת בכל הנוגע לאחריות מזהמים כלפי הסביבה – הנטל עובר אל תוך הליבה הפיננסית של העסקים.

חודש טוב!

תוכן הענינים

- סביבה וחברה ..... עמוד 2
- תחבורה ותעופה..... עמוד 3
- מוצרים, מגמות ותהליכים ..... עמוד 3
- גזי חממה, אנרגיה ושינוי אקלים .. עמוד 4
- מחויבות, שקיפות ודיווח ..... עמוד 4
- חקיקה ופסקי דין ..... עמוד 5

ארועים סביבתיים בחודש הקרוב

20/04/07 - אירועי יום כדור הארץ

בסינימטק תל אביב

13-15/05/07 - אנרגיה בת קיימא בסביבה הבנויה

בארגון המועצה אזורית חבל איילות,

במלון הילטון מלכת שבא באילת

אסיף-אסטרטגיות בע"מ עוסקת ביזמות ופיתוח עסקי המטמיעים מחויבות לסביבה וערכים חברתיים. אנו מתמחים בבניית אסטרטגיה ובתהליכים ייחודיים בהם טרם התגבשה תורה סביבתית-עסקית סדורה: בניהול סביבתי, בבניית שקיפות, דיווח ודיאלוג ציבורי, בבדיקת טכנולוגיות והשקעות ובהכוונת מחקר, פיתוח מוצרים ושירותים ובשיווק "ירוק".

בין לקוחותינו נמנים: אגד, נשר תעשיות מלט ישראלים, דן – תחבורה ציבורית, כיל מוצרים תעשייתיים, מעבדות שרון, משרד התשתיות הלאומיות, המשרד לאיכות הסביבה ואחרים.

פרטים נוספים באתר אסיף-אסטרטגיות בע"מ: <http://www.assifstrategies.com/>

עריכה : לימור ספקטורובסקי

סביבה וחברה

עד 2050 תרד בחצי זמינות המים במזרח התיכון

זמינות המים לאדם באזור המזרח התיכון וצפון אפריקה צפויה לרדת בחצי עד שנת 2050, כך עולה מדוח חדש של הבנק העולמי, בו דוחק הארגון בממשלות האזור לזרז את שיפור מקורות המים. בדו"ח מצוין, כי כבר עתה עומדות ארצות רבות באזור בפני משבר חריף בסיפוק דרישות המים הקהילתיות, וכי ללא רפורמה מתאימה המצב יחריף. על פי הדוח, יציבות שירותי אספקת המים תדרדר, והתושבים יאלצו להסתמך על מערכות התפלה יקרות ולנצל את מאגרי החירום. אחד מכל שלושה אנשים ברחבי העולם גר באזור במצוקת מים. אזור המזרח התיכון וצפון אפריקה הוא השחון בעולם, ויש בו שימוש ביותר מים מכפי שמאפשרים מקורותיו הזמינים. תוצאות הדבר חורגות מהאספקט הסביבתי: בדוח נכתב כי "לכל זאת יהיו השלכות קצרות וארוכות טווח על הצמיחה הכלכלית ועל העוני". בנוסף, הדבר יערער יחסים חברתיים בתוך קהילות ובין וישים לחץ הולך וגובר על התקציב הציבורי. מנהיגים מקומיים הזהירו כי המחסור במים, הנגרם עקב גידול האוכלוסייה ושינויי האקלים, עלול לשמש כזרז לסכסוכים עתידיים.

<http://news.walla.co.il/?w=5/1075409>

אחד מכל עשרה אנשים מצוי בסכנה מעליית פני הים

מחקר בינלאומי מראה כי אחד מכל עשרה בני אדם בעולם, בעיקר באסיה, חיים באזורי חוף שמצויים בסכנה מפני עליית פני הים וסופות עזות שעלולים להיגרם כתוצאה מהתחממות כדור הארץ. החוקרים קוראים לממשלות הרלבנטיות (בעלות ערי חוף) לערוך שינויי מדיניות אשר יעודדו התיישבות בפנים הארץ על פני אזורי חוף. לפי המחקר אזורים שנמצאים 10 מטרים מעל גובה פני הים מהווים 2% בלבד מהשטח היבשתי של כדור הארץ, אך מאוכלסים ב-10% מהאוכלוסייה. בשל הסכנות הטמונות לאזורים אלו מהתחממות כדור הארץ, עורכי המחקר ממליצים לדלל את ההתיישבות בהם.

<http://www.reuters.com/article/scienceNews/idUSL2714227620070328?feedType=RSS>

למרות המחאה – אושרה בממשלה הקמת עיר הבה"דים בצומת הנגב

הממשלה אישרה בתחילת אפריל פה אחד את הצעת ההחלטה שהגישו ראש הממשלה, המשנה לראש הממשלה ושרי הביטחון, הבריאות והגנת הסביבה על הקמת "עיר הבה"דים" (בסיסי ההדרכה) בצומת הנגב. האישור התקבל למרות שבעלי תפקידים במשרד הבריאות ובמשרד להגנת הסביבה מתנגדים לקבלת ההחלטה לפני השלמתו של סקר בריאותי מקיף שהיה אמור לאמוד את הסיכון בהקמת עיר הבה"דים בסמיכות לאזור התעשייה רמת חובב. על פי משרד ראש הממשלה עתידה עיר הבה"דים לקום עד לשנת 2011 והיא תאוכלס בכ-11 אלף חיילים בסדיר ובקבע.

רה"מ אהוד אולמרט אמר בישיבה כי זהו אחד הנושאים החשובים ביותר בהם עסקה ממשלת ישראל, בשל המשמעות האדירה שיש לנושא על עתיד הנגב. שר הביטחון עמיר פרץ אמר כי שוכנע שאין בעיה בריאותית בהקמת עיר הבה"דים במיקום המתוכנן, כעשרה קילומטר מהמועצה התעשייתית רמת חובב המאגדת בתוכה מפעלים כימיים רבים. בישיבה השתתפו קצין רפואה ראשי, המשנה למנכ"ל משרד הבריאות וסמנכ"ל תעשיות במשרד להגנת הסביבה - כולם הביעו את תמיכתם המלאה בתוכנית.

"אדם, טבע ודין" מסר כי לאור ההחלטה לאשר את התוכנית ללא סקר בריאותי מקיף ישקול הארגון פנייה לבג"צ.

עופר רוזנשטיין, רכז ארגון "מגמה ירוקה" בבאר שבע, אמר בתגובה להחלטה כי "המציאות היומיומית מראה כי תושבי הנגב סובלים כבר עתה ממחלות נשימתיות, הפלות ומומים מולדים ולכן אין צורך לעשות ניסויים גם בחיילי צה"ל".

משרדי הממשלה המגישים את הצעת ההחלטה מסרו אתמול שנתוני איכות האוויר אשר נאספו בשנה וחצי האחרונות בצומת הנגב מצביעים על קרוב לאפס חריגות מהתקנים המחמירים ביותר. בנוסף, השינוי הסביבתי העצום שעברו המפעלים ברמת חובב וההתחייבויות שניתנו באשר להמשך הטיפול האפקטיבי במפעלים, הם שהובילו להסכמתם של אנשי המקצוע במשרד הבריאות ובחיל הרפואה. ממשל רה"מ נמסר שלישום כי סקר בריאות יסתיים תוך חמש שנים, וסקר הערכת סיכונים בריאותיים תוך חצי שנה.

<http://www.haaretz.co.il/hasite/pages/ShArt.jhtml?more=1&itemNo=844882&contrastID=2&subContrastID=21&sbSubContrastID=0>

קנדה תשקיע 1.3 מיליארד דולר בשיפור התחבורה הציבורית

ממשלת קנדה התחייבה להשקיע בסך של 1.3 מיליארד דולר לשיפור התחבורה הציבורית באזור טורונטו ולפרוייקטים לצמצום פליטות גזי החממה בפרובינציית אונטריו. מרבית הכסף יושקע בהרחבת קווי הרכבת התחתית של טורונטו. עומסי תנועה הפכו לבעיה מרכזית באזור טורונטו ומחקרים מראים כי עומסים אלו עולים למשק הקנדי כ-2 מיליארד דולר קנדי בשנה באובדן יצרנות.

<http://www.planetark.com/dailynewsstory.cfm/newsid/40739/story.htm>

ומה מתקדם בהשקעות בתחבורה הציבורית בישראל?

עיריית חיפה מגבשת תוואי חדש לרכבת בעיר, שכולל מנהרה אשר מעליה ייסללו שבילי גישה מהשכונות המערביות לחוף העם – <http://news.walla.co.il/?w=/5/1078754>

אפריל 2007

מי שלא ימצא פתרון בדמות מחשב ממוחזר יוכל להעזר במערכת הדירוג האלקטרונית למוצרים Epeat, שבאתר www.epeat.net.

<http://themarker.captain.co.il/captain/pages/ShArtCaptain.jhtml?contrassID=11&subContrassID=7&itemNo=833944>

שני כימיקלים נוספים יתווספו ל"רשימה השחורה" של המסחר הבינלאומי

האו"ם יוסיף לרשימת הכימיקלים שנחשבים למזיקים ביותר ויכולים להיסחר רק בתנאים מיוחדים את הכימיקלים Endosulfan שמרוסו על יבולי מזון וכותנה ואת tributyl tin (TBT) שמשמש בצביעת סירות. רשימת כימיקלים זו היא במסגרת הליך Prior Informed Consent (PIC) שתחת הסכם רוטרדם. הליך זה נועד להבטיח שכימיקלים רעילים לא יסכנו את בריאות האדם ואת הסביבה.

מעתה יוכלו כימיקלים אלו להיות מיוצאים רק לארצות אשר בחרו במפורש להתיר את השימוש בהם.

<http://www.planetark.com/dailynewsstory.cfm/newsid/41110/story.htm>

לראשונה בישראל – תחנת דלק נקייה מאדים רעילים

חברת הדלק "דור אלון" התקינה מערכת שאיבה מרכזית וראשונה מסוגה (stage 2) הקולטת ושואבת את אדי הדלק הנפלטים בנקודות התדלוק בתחנת הדלק. תחנת הדלק הידיונית לסביבה, הראשונה מסוגה בישראל, נפתחה ברחוב הירקונים בפתח תקוה.

על-פי השיטה החדשנית, נשאבים אדי הדלק אל המכלים התת-קרקעיים במערכת סגורה לחלוטין. המערכת החדשנית כוללת מערכת תדלוק אוטומטית באמצעות הספידומט וכן תדלוק בשירות עצמי באמצעות אקדחי-תדלוק קלים ונוחים לתפעול.

<http://www.nfc.co.il/Archive/001-D-126430-00.html?tag=20-26-23>

מחשבים ממוחזרים - ידידותיים לסביבה וזולים יותר

מה עושה אדם בעל מודעות סביבתית שרוצה לרכוש מחשב חדש? הוא עשוי להחליט לרכוש דווקא מחשב משופץ. כך גילה ג'ארד זלצר, מנהל טכנולוגיית המידע של "המרכז לחלום האמריקאי החדש" - העוסק באיכות הסביבה. כמו צרכנים רבים אחרים, גם זלצר מודאג מההשפעה הסביבתית של מחשבים - שמכילים חומרים מסוכנים כמו עופרת, קדמיום וכספית. במהלך חיפושיו הגיע זלצר לאתר יצרנית המחשבים דל, בו בחר את דגם OptiPlex שעבר שיפוץ. מחשבים משופצים מקטינים את ההשפעה המסוכנת על הסביבה מכיוון שהם ממוחזרים. הם גם עשויים להקל על חשבון הבנק: המחשב של זלצר עלה 379 דולר - פחות ממחצית מהסכום שהיה משלם תמורת מחשב חדש. מחשבים ששופצו, הוא מסביר, אינם מורכבים ממחשבים ישנים שעמדו לשבוק חיים. מדובר במחשבים שהוחזרו על ידי קונים זמן קצר לאחר הרכישה ועברו שיפוץ קל על ידי היצרן. ברוב המקרים, יש עליהם את אותה האחריות שיש על מחשבים חדשים.

גזי חממה, אנרגיה ושינויי אקלים

ארה"ב – הוערך שעון הקיץ ב-4 שבועות לצמצום צריכת האנרגיה

ארה"ב עברה בחודש שעבר לשעון הקיץ, שלושה שבועות לפני המועד הרגיל, ותישאר בשעון זה שבוע מאוחר מהרגיל. העברת שעת האור מהבוקר לערב צפויה לצמצם את צריכת האנרגיה, כאשר הדרישה לחשמל בשעות הערב המוקדמות תרד. החיסכון באנרגיה ייתרגם לצמצום של 10.8 מיליון טונות פליטות פחמן ב-13 השנים הקרובות. למהלך תומכים רבים שאינם מקרב פעילי הסביבה וטווחם נע בין קבוצות קטנות של שחקני משחקי כדור שמתאמנות אחרי שעות העבודה והשנה יוכלו לפתוח את העונה מוקדם יותר ועד לרשויות החוק שמאמינות ששיעור הפשעים המתבצעים בשעות הערב יפחת. המתנגדים אמנם נמצאים במיעוט, אך עליהם נמנים החקלאים אשר מאבדים שעת אור מוקדמת והיהודים הדתיים אשר יצטרכו לחכות שעה נוספת עד לזריחה כדי לומר את תפילות הבוקר.

<http://www.planetark.com/dailynewsstory.cfm/newsid/40787/story.htm>

מחויבות, שקיפות ודיווח

IFRS : תקינה חשבונאית חדשה מורידה את ההתחייבויות המשפטיות לשורה התחתונה

חברות ציבוריות נהגו לדווח עד עתה על תביעות שהוגשו נגדן בביאור הנקרא "התחייבויות תלויות" המתייחס לכלל ההליכים המשפטיים שהחברה מנהלת. ביאור זה חשף לעתים סיפורים מסמרי שיער על החברה וסביבתה העסקית, אבל לא הייתה לו השפעה של ממש על התוצאות של החברות.

חברת דשנים וחמרים כימיים - חברה בת בבעלותה המלאה של כי"ל - נתבעה בשנים 2001-2005 על ידי גורמים שונים על זיהום הקישון בסכום כולל של 107 מיליון דולר. עם זאת, כי"ל לא ביצעה הפרשה משום שיועציה המשפטיים העריכו כי לאור מורכבות התיקים, השלב הראשוני שבו מצויים התיקים, והצדדים הרבים המעורבים בהם, לא מאפשרים להעריך את מידת החשיפה בגינם.

התקינה החשבונאית הבינ"ל סגרה פירצה זו, שהיטיבה עם מאזני חברות שמועדות לתביעות בסכומים גדולים בשל שיקולי איכות סביבה כמו חברות כימיה, או חברות שמשרתות מיליוני אנשים וחשופות על כן לתביעות יזוגיות. התקן הבינלאומי החדש, שייחפך לתקן חשבונאי מחייב בישראל החל ב-2008 בהתייחס לחברות ציבוריות, קובע שהקריטריון לביצועה או אי ביצועה של הפרשה בגין תביעה, שתלויה ועומדת נגד החברה היא שאלת הסבירות. אם הסיכוי של התביעה להתקבל סביר (More Likely Than Not) כלומר עולה על 50% - יש לבצע הפרשה. התקן אינו מאפשר עוד לחברה להסתתר מאחורי התירוץ הנוח של חוסר היכולת לאמוד את הנזק.

http://www.themarket.com/tmc/article.jhtml?log=tag&ElementId=skira20070306_833634

תושבים שחלו תובעים 184 מיליון מרמת חובב

כתב תביעה בסך 184 מיליון שקל הוגש נגד מועצת רמת חובב, בה פועל אזור תעשייה כימית ואתר פסולת ארצי. 63 תושבים מבראש שבע, עומר ופזורות בדואיות סמוכות הצטרפו לתביעה והם טוענים בפני בית המשפט כי רבים מהם חלו בסרטן, או סובלים ממחלות בדרכי הנשימה ומהפלה של עוברים שכיחה מהרגיל.

עוד נטען בכתב התביעה כי במשך שנים נהגה המועצה ומשרדי הממשלה הרלוונטיים ברשלנות שגרמה לזיהום הכבד, ואי פיקוח והיעדר איכפה אפשרו למציאות זו להימשך.

התביעה הוגשה לבית המשפט המחוזי בבאר שבע על ידי עורכי הדין דוד מנע, משה קפלנסקי וקובי קפלנסקי. עו"ד מנע אמר ל-ynet כי "מדובר בתביעה ראשונה, שאליה יצטרפו סדרה של תביעות נוספות. בכך אנחנו רוצים להעביר את המסר כי כל מי שגורם לעוול סביבתי, שמשפיע על בריאותם של אנשים, ישלם מכיסו.

"המפעילים מעדיפים שלא להשקיע מיליוני דולרים במערכת ניטור, כמו במדינה במתוקנת, ומתוך כך הם מעדיפים לתת פיצויים במידת הצורך, מאשר לשלם את המחיר לטיהור האוויר".

התביעה אמנם לא הוגשה באופן ישיר נגד המפעלים, אלא נגד המועצה המקומית והממשלה - זאת בכוונה שהמדינה תוציא הודעה למפעלים כי היא מעבירה אליהם את התביעה כצד ג'.

<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3383588,00.html>

פסיקה תקדימית של בית המשפט העליון בארה"ב נגד ה-EPA וממשל בוש

ברוב של 5 שופטים מול 4 קבע בתחילת אפריל בית המשפט העליון של ארה"ב כי הרשות להגנת הסביבה של ארה"ב הפרה את חוק אוויר נקי בכך שסירבה להסדיר בכלי רכב חדשים את נושא פליטת גזי החממה.

הנושא שעמד למשפט במקרה זה הוא אמנם צר במידה מסוימת, אך הארגונים הירוקים ומשפטנים טוענים כי משפט זה עשוי לשמש כנקודת מפנה ולהטיל לחץ חדש על ממשל בוש לטפל בנושא התחממות כדור הארץ, שיתווסף ללחץ הפוליטי הקיים עקב שליטת הדמוקרטים בקונגרס ועקב רצון מצד הקהילה העסקית לנטילת אחריות ממשלתית מקיפה בנושא זה.

ב-1999 ארגונים ירוקים שונים העבירו ל-EPA עצומה שקוראת לרשות קבוע סטנדרטים לפליטות גזי חממה בכלי רכב חדשים. 4 שנים מאוחר יותר ה-EPA דחה זאת, בטענה שאין לו הסמכות להסדיר את הנושא וגם אם הייתה לו הסמכות, לא בטוח שהיה בוחר להפעילה מכיוון שישנה אי ודאות מדעית באשר להשפעת גזי החממה על התחממות כדור הארץ. בשלב זה החליטה מדינת מסצ'וסטס, יחד עם מדינות וערים נוספות, לתבוע את ה-EPA. דעת הרב בפסיקה, כאמור, קבעה כי ל-EPA ללא ספק הייתה הסמכות להסדיר את הנושא וכי רשימת הסיבות שנתנו בבית המשפט באשר למדוע לא פעלו בנושא אינה מבוססת על החוק.

<http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2007/04/02/AR2007040200487.html?hpid=topnews>

פסיקה חשובה נוספת שניתנה בחודש על ידי בית המשפט העליון של ארה"ב היא הפסיקה שקובעת כי חברות האנרגיה יאלצו להתקין אמצעים להפחתת הזיהום בתחנות כח פחמיות ישנות:

<http://www.enn.com/energy.html?id=1509>

